verður því a. m. k. að telja, að hún fullnægi ekki tilætlun löggjafans um „glögga" skýrslu í 6. gr. útsvarslaga.

Af þeim ástæðum, sem hér eru greindar, verður að telja það ekki óeðlilegt af niðurjöfnunarnefnd að leggja útsvar á veltu kaupfélagsins á sama hátt og það leggur á veltu kaupmanna hér, og þótt tap hafi orðið á veltu félagsins árið 1948, verður að telja, að það skeri á engan hátt úr, þar sem ekki er óeðlilegra né erfiðara fyrir félög að greiða af hallarekstri sínum en einstaklinga, sem hliðstætt stendur á um, nema þau séu undanþegin að lögum.

Verður rétturinn því að fallast á kröfu gerðarbeiðanda í máli þessu, að lögtak skuli fara fram til tryggingar greiðslu útsvarseftirstöðva frá árinu 1949 ásamt dráttarvöxtum og kostnaði.

Gerðarbeiðandi hefur ekki gert málskostnaðarkröfu sérstaklega, en málskostnaðarkrafa umboðsmanns gerðarþola verður ekki tekin til greina.

Því úrskurðast:

Umbeðin lögtaksgerð skal fram fara á ábyrgð gerðarbeiðanda. Málskostnaðarkrafa umboðsmanns gerðarþola er ekki tekin til greina.

Föstudaginn 12. febrúar 1954.

Nr. 51/1953. **Hamar h/f** (Ólafur Þorgrímsson)
gegn
Fjármálaráðherra f. h. ríkissjóðs
(Egill Sigurgeirsson).

Dómendur:
hæstaréttardómararnir Jónatan Hallvarðsson, Gizur Bergsteinsson, Jón Ásbjörnsson og Þórður Eyjólfsson og prof. Ármann Snævarr.

Stóreignaskattur. Sératkvæði.

Dómur Hæstaréttar.

Áfrýjandi hefur skotið máli þessu til Hæstaréttar með stefnu 11. apríl 1953. Hann gerir þessar dómkröfur:

Aðalkrafa: að stóreignaskatt hans samkvæmt lögum nr. 22/1950 beri að reikna þannig, að bætt sé við grunnskattseign hvers hluthafa verðmæti hlutabréfa hans í félaginu,

ákveðnu samkvæmt ákvæðum 2. mgr. 12. gr. laganna, að frádregnu nafnverði bréfanna, enda sé ekki tekið tillit til hlutafjáreignar hluthafa í öðrum félögum.

Varakrafa: að skatturinn sé reiknaður svo sem í aðalkröfu greinir, að öðru en því, að nafnverð hlutabréfa sé ekki dregið frá hinni skattskyldu fjárhæð.

Þrautavarakrafa: að skatturinn sé reiknaður svo sem í varakröfu greinir, að öðru en því, að við skattskylda eign samkvæmt þeirri kröfu sé bætt nafnverði hlutabréfa, sem hluthafi kann að eiga í öðrum félögum.

Loks krefst áfrýjandi málskostnaðar fyrir Hæstarétti úr hendi stefnda eftir mati dómsins.

Stefndi krefst staðfestingar hins áfrýjaða dóms og málskostnaðar úr hendi áfrýjanda fyrir Hæstarétti eftir mati dómsins.

Í upphafi 3. mgr. 12. gr. laga nr. 22 frá 1950 er svo kveðið á, að félög greiði ekki eignarskatt samkvæmt lögunum, en hreinum eignum þeirra, reiknuðum samkvæmt ákvæðum laganna, skuli skipt niður á eigendur félaganna í réttu hlutfalli við hlutafjár- og stofnfjáreign þeirra hvers um sig og þær teljast með öðrum eignum einstaklinga við skattálagningu. Þetta ákvæði virðist vera í ósamræmi við 9. mgr. sömu greinar, en þar er m. a. svo mælt, að samvinnufélög og hlutafélög skuli greiða þann hluta af skatti, er eigendum þeirra eða hluthöfum ber að greiða vegna eignar þeirra í félögunum, þar með talin hlutafjár- eða stofnfjáreign, og að þenna hluta skattsins skuli innheimta hjá félögunum og hann „teljast þeirra skuld", þ. e. skuld félaganna. Þetta fortakslausa lokaákvæði 9. málsgreinar verður að skilja þannig, að ríkissjóður geti einungis innheimt nefndan skatthluta hjá félögunum. Verður því til þess að fá samræmi í framangreind ákvæði 12. gr. að skýra upphafsákvæði 3. mgr. svo, að þar sé verið að gefa reglu um, hvernig fjárhæð skatts þess, sem innheimta skal hjá félögunum, skuli ákveðin. Þrátt fyrir orðalag 3. mgr. 12. gr. nefndra laga verður að ætla, er 9. mgr. sömu greinar er könnuð og athugaður aðdragandi hennar, að löggjafinn hafi viljað láta samvinnu- og hlutafélög taka nokkurn þátt í greiðslu stóreignaskatts, þótt með óvenjulegum hætti sé.

Samkvæmt 3., 4. og 5. málslið 9. mgr. 12. gr. laga nr. 22/1950, sbr. 3. gr. laga nr. 117/1950, skal við útreikning á þeim hluta stóreignaskatts, sem félagi ber að greiða, fyrst finna, hvað einstaklingur á að greiða af skírri eign sinni, annarri en eign í félagi. Það, sem er umfram þá fjárhæð í skatti, skal greitt af félagi. Ef um fleiri en eitt félag er að ræða, skiptist skatthluti félaganna hlutfallslega milli þeirra eftir eign gjaldanda í þeim. Lagaákvæði þetta er skýrt og ótvírætt, og er ágreiningslaust, að áfrýjanda hafi verið reiknaður stóreignaskattur samkvæmt því. Kröfur áfrýjanda virðast hins vegar á því reistar, að lagaákvæðið fari í bága við 67. gr. stjórnarskrárinnar. Að vísu verður að telja, að framangreindar reglur laga nr. 22/1950 séu ekki eðlilegar og geti leitt til nokkurs ósamræmis, að því er skattgreiðslu einstakra félaga varðar. En þar sem löggjafinn hefur ekki fyrir fram tekið ákveðin félög út úr í því skyni að gera hlut þeirra verri en annarra, þykir ekki verða staðhæft, að nefnd ákvæði laganna fái ekki samrýmzt 67. gr. stjórnarskrárinnar.

Samkvæmt því, sem nú hefur verið rakið, og að öðru leyti með skírskotun til forsendna hins áfrýjaða dóms ber að staðfesta hann.

Eftir þessum úrslitum er rétt, að áfrýjandi greiði stefnda málskostnað fyrir Hæstarétti, kr. 4.000,00.

Dómsorð:

Hinn áfrýjaði dómur á að vera óraskaður.

Áfrýjandi, Hamar h/f, greiði stefnda, fjármálaráðherra f. h. ríkissjóðs, málskostnað fyrir Hæstarétti, kr. 4.000,00, að viðlagðri aðför að lögum.

Sératkvæði
Þórðar Eyjólfssonar hrd. og Ármanns Snævars prófessors.

Skýra verður ákvæði 12. gr. laga nr. 22/1950 þannig, að einstakir hluthafar í hlutafélögum, en ekki hlutafélögin sjálf, séu skattgjaldendur, að því er varðar stóreignaskatt af hlutafjáreign, þó að félögin séu ábyrg um greiðslu þess hluta skattsins gagnvart ríkissjóði. Þar sem áfrýjanda hefur verið

tilkynnt, að hann eigi að standa skil á stóreignaskatti, sem lagður hefur verið á hluthafa í Hamri h/f vegna hlutafjáreignar í félaginu, þá þykir hann eiga rétt til að fá úrlausn dómstóla um kröfur sínar í máli þessu.

Í 3. mgr. 12. gr. laga nr. 22/1950 felst sérstök regla um skattmat hlutabréfa. Verðlagningarreglur þessar geta valdið því, að hlutabréf verði ofmetin til skatts, svo að miklu muni. Þykja verðlagningarreglurnar því ekki geta staðizt, og hefði í þess stað átt að miða við sannvirði hlutabréfanna. Kröfur áfrýjanda í máli þessu eru ekki í samræmi við efnisreglur þær um skattmat hlutabréfa, sem hér var lýst, og er því ekki unnt að taka þær til greina. Ber þess vegna að staðfesta sýknuákvæði héraðsdóms.

Eftir atvikum þykir rétt, að hvor aðili beri sinn kostnað af málinu í héraði og fyrir Hæstarétti.

Dómsorð okkar verður þannig:

Stefndi, fjármálaráðherra f. h. ríkissjóðs, skal vera sýkn af kröfum áfrýjanda, Hamars h/f, í máli þessu.

Hvor aðili beri sinn kostnað af málinu bæði í héraði og fyrir Hæstarétti.

Dómur bæjarþings Reykjavíkur 24. marz 1953.

Mál þetta, sem dómtekið var 18. þ. m., hefur Hamar h/f hér í bæ höfðað fyrir bæjarþinginu með stefnu, út gefinni 15. nóv. 1952, gegn fjármálaráðherra f. h. ríkissjóðs.

Hefur stefnandi krafizt þess, að viðurkennt verði, að óheimilt sé að reikna stóreignaskatt þann, sem félaginu var gert að greiða samkvæmt ákvæðum laga nr. 22 frá 1950, á þann hátt, að hlutafjáreign hluthafanna í öðrum félögum geti haft hækkandi áhrif á skatt þann, sem félaginu er gert að greiða.

Þá hefur stefnandi áskilið sér rétt til að krefjast síðar niðurfellingar skattsins eða lækkunar á honum, ef svo skyldi sýnast rétt með hliðsjón af úrslitum annarra mála, sem nú eru rekin fyrir dómstólunum varðandi stóreignaskattinn.

Í upphafi krafðist stefndi frávísunar á máli þessu. Var frávísunarkrafan sótt og varin sérstaklega. Með úrskurði, upp kveðnum á bæjarþinginu 28. janúar sl., var frávísunarkröfunni hrundið. Sá úrskurður hefur ekki verið kærður til Hæstaréttar.

Í efnishluta málsins hefur stefndi krafizt sýknu af kröfum stefnanda og málskostnaðar sér til handa að mati dómarans.

Með ákvæðum laga nr. 22 frá 1950, um gengisskráningu, launa-

breytingar, framleiðslugjöld o. fl., laga nr. 59 frá 1950 og laga nr. 117 frá 1950, um breytingar á þeim lögum, var ákveðnum aðiljum gert að greiða svonefndan stóreignaskatt. Í upphafi 9. mgr. 12. gr. laga nr. 22 frá 1950, sbr. b-lið 4. gr. laga nr. 59/1950, segir, að samvinnufélög og hlutafélög skuli greiða þann hluta af skattinum, sem eigendum þeirra eða hluthöfum beri að greiða vegna eignar þeirra í félögunum, þar með talin hlutafjár- og stofnfjáreign.

Samkvæmt útreikningi skattyfirvaldanna nam stóreignaskattur stefnanda kr. 736.413,00. Þar frá, var talið, að draga bæri kr. 335.101,00, sem öðrum hlutafélögum, er stefnandi ætti í, bæri að greiða. Stefnanda var því sjálfum gert að greiða kr. 401.312,00 í stóreignaskatt.

Kröfur sínar í máli þessu hefur stefnandi skilgreint þannig, að hann telur *aðallega*, að skatt hans hafi átt að reikna á þann hátt, að við grunnskattseign hvers hluthafa hafi átt að bæta verðmæti hlutabréfa hans í félaginu, ákveðnum samkvæmt ákvæðum 2. mgr. 12. gr. laga nr. 22 frá 1950, að frádregnu nafnverði bréfanna. Hins vegar skyldi ekki tekið tillit til hlutafjáreignar hluthafans í öðrum félögum. Af skattstofninum þannig reiknuðum beri honum að greiða skattinn samkvæmt reglum 3. og 4. málsliðar 9. mgr. 12. gr. laga nr. 22 frá 1950 og b-liðar 3. gr. laga nr. 117 frá 1950.

Til *vara* telur stefnandi, að skatt hans beri að reikna þannig, að við grunnskattseign hvers hluthafa beri að bæta verðmæti hlutabréfa hans í félaginu, metnu samkvæmt ákvæðum 2. mgr. 12. gr. laga nr. 22 frá 1950. Af skattstofninum þannig reiknuðum beri honum síðan að greiða skatt samkvæmt fyrrnefndum reglum.

Til *þrautavara* hefur stefnandi talið, að þannig beri að reikna skattinn, að við grunnskattseign hvers hluthafa beri að bæta verðmæti hlutabréfa hans í félaginu, metnu samkvæmt ákvæðum 2. mgr. 12. gr. laga nr. 22. frá 1950, og nafnverðmæti annarra hlutabréfa, er hluthafinn kunni að eiga. Af skattstofninum þannig reiknuðum beri honum síðan að greiða skatt samkvæmt fyrrgreindum reglum.

Kröfur sínar byggir stefnandi á því, að reglur þær, sem skattyfirvöldin hafi beitt við ákvörðun stóreignaskatts, leiði til þess, að eign hluthafa í einu hlutafélagi hafi áhrif til hækkunar á skatt annars hlutafélags, sem hluthafinn eigi einnig hlutabréf í. Þetta sé mjög óeðlilegt og ranglátt, þar sem það hafi í för með sér, að sú tilviljun, að sami maður á hlutabréf í fleiri félögum en einu, orsaki, að eignir óskyldra félaga verki gagnkvæmt hækkandi á skattgreiðslur þeirra. Hefur stefnandi bent á, að í 3. málslið 9. mgr. 12. gr. laga nr. 22 frá 1950, sbr. b-lið 3. gr. laga nr. 117 frá 1950, sé talað um „félag", en ekki „félög", þegar rætt sé um útreikning á þeim hluta skattsins, sem félagi beri að greiða.

Aðal- og varakröfu sína fær stefnandi þannig fram, að hann telur, að við ákvörðun skatts hvers félags beri alls ekki að taka með í skattstofninum eign hluthafans í öðrum félögum. Í aðalkröfunni er

við það miðað, að nafnverð hlutabréfanna sé ekki tekið með við ákvörðun eignarhluta hluthafans í hlutafélaginu, enda sé þar ekki um að ræða eign félagsins, heldur skuld. Þrautavarakröfu sína fær stefnandi þannig fram, að hann telur, að við ákvörðun skatts hvers félags beri að taka með í skattstofninum hlutabréf í öðrum félögum á nafnverði, því að annað verði ekki talin raunveruleg eign hluthafans.

Sýknukröfu sína byggir stefndi á því, að í ákvæðum 9. mgr. 12. gr. laga nr. 22 frá 1950, b-lið 4. gr. laga nr. 59 frá 1950 og b- og c-lið 3. gr. laga nr. 117 frá 1950 séu skýrar reglur um það, hvernig reikna skuli stóreignaskatt hlutafélaga og eftir þeim reglum hafi skattyfirvöldin farið við ákvörðun stóreignaskatts stefnanda. Þar séu hvergi að finna ákvæði, sem bendi til þess, að skattinn skuli reikna í mörgu lagi, enda beint ákveðið, að hann skuli miðaður við heildareignir einstaklinga og þá hlutafjáreign tekin með, metin samkvæmt reglum 2. mgr. 12. gr. laga nr. 22 frá 1950. Í b-lið 4. gr. laga nr. 59 frá 1950 og c-lið 3. gr. laga nr. 117 frá 1950 sé beint tekið fram, að við ákvörðun skatts hlutafélaga skuli hlutafjáreign talin með skattstofni hlutafélaganna, og komi því ekki til greina að draga nafnverð hlutabréfanna frá stóreignaskattsmatsverði þeirra, þegar skattur hlutafélaganna sé ákveðinn.

Í 1. málslið 9. mgr. 12. gr. laga nr. 22 frá 1950, eins og því ákvæði var breytt með b-lið 4. gr. laga nr. 59 frá 1950, segir svo: „Samvinnufélög og hlutafélög skulu greiða þann hluta af skatti, er eigendum þeirra eða hluthöfum ber að greiða vegna eignar þeirra í félögunum, þar með talin hlutafjár- og stofnfjáreign.“ Af ákvæði þessu er ljóst, að hlutafjáreign skal ekki talin með grunnskattseign hluthafans og honum ber ekki að greiða skatt af því fé, heldur hlutafélaginu sjálfu. Með vísan til þessa verður ekki talið, að sá þáttur aðalkröfu stefnanda, sem fjallar um frádrátt á nafnverði hlutabréfanna, hafi við rök að styðjast.

Í upphafi 3. mgr. 12. gr. laga nr. 22 frá 1950 er svo ákveðið, að hreinum eignum félaga, metnum samkvæmt ákvæðum laganna, skuli skipt niður á eigendur félaganna í réttu hlutfalli við hlutafjár- og stofnfjáreign þeirra hvers um sig og eignirnar síðan taldar með öðrum eignum einstaklinga við skattálagninguna.

Reglurnar um, hversu skuli reikna skatt félaga, er að finna í 3., 4. og 5. málslið 9. mgr. 12. gr. sömu laga, eins og þeim ákvæðum var breytt með b-lið 3. gr. laga nr. 117 frá 1950, en þar segir svo: „Við útreikning á þeim hluta skatts, sem félagi ber að greiða, skal fyrst finna, hvað einstaklingi ber að greiða af nettóeign sinni, annarri en eign í félagi. Það, sem er umfram þá fjárhæð í skatti, skal greitt af félagi. Ef um fleiri en eitt félag er að ræða, skiptist skatthluti félaganna hlutfallslega milli þeirra eftir eign gjaldanda í þeim.“

Ekki verður annað séð en reglum þeim, sem greinir í lagaákvæð-

um þessum, hafi verið beitt við útreikning stóreignaskatts stefnanda. Reglur þessar virðast að vísu geta leitt til nokkurs ósamræmis um skattlagningu hinna einstöku félaga, en ekki verður það ósamræmi talið slíkt, að leiði til ógildingar þeirra. Með vísan til þessa og þar sem stefnandi hefur engin sérstök rök fært fram fyrir því, að öðrum reglum skuli beita, verður ekki unnt að taka kröfur hans til greina.

Eftir þessum málalokum þykir rétt, að stefnandi greiði stefnda málskostnað, er þykir hæfilega ákveðinn kr. 1.500,00.

Benedikt Sigurjónsson kvað upp dóm þennan sem dómari samkvæmt umboðsskjali, út gefnu af dómsmálaráðherra 25. nóvember 1952.

Dómsorð:

Stefndi, fjármálaráðherra f. h. ríkissjóðs, skal vera sýkn af kröfum stefnanda, Hamars h/f, í máli þessu.

Stefnandi greiði stefnda kr. 1.500,00 í málskostnað innan 15 daga frá lögbirtingu dóms þessa að viðlagðri aðför að lögum.

Laugardaginn 13. febrúar 1954.

Nr. 87/1953. **Ákæruvaldið** (Kristján Guðlaugsson)
gegn
George Whitehouse Gill (Lárus Fjeldsted).

Dóminn skipuðu hinir reglulegu dómarar Hæstaréttar.

Fiskveiðabrot.

Dómur Hæstaréttar.

Eftir uppkvaðningu héraðsdóms hafa komið fram nokkur ný gögn í málinu. M. a. hefur Friðrik V. Ólafsson, skólastjóri Stýrimannaskólans, athugað staðarákvörðun varðskipsmanna kl. 18.50 hinn 8. maí 1953, og reyndist togari ákærða samkvæmt henni þá vera 1.5 sjómílu innan fiskveiðitakmarkanna. Þá hafa þeir Friðrik V. Ólafsson og Þorgrímur Sigurðsson skipstjóri látið uppi álit sitt á því, hvort togara ákærða hefði getað rekið 1.5 sjómílu inn fyrir fiskveiðitakmörkin frá kl. 18.20 til kl. 18.40 hinn 8. maí 1953. Telja þeir, „að ekki hafi getað verið um það að ræða, að skipið hafi borizt þessa leið